

Projev předsedy vlády ČR na Národním fóru k budoucnosti EU

26. dubna 2013 | autor: Petr Nečas | zdroj: Parlamentnilisty.cz

Vážená paní předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR,
vážený pane předsedo Evropské rady,
vážení představitelé evropských institucí,
vážení členové vlády a parlamentu,
vážení vzácní hosté, kteří jste přijali mé pozvání,

jsem skutečně potěšen, že se nám podařilo v relativně krátkém čase uspořádat tuto dnešní konferenci ve velmi důstojném formátu. Je mi rovněž ctí a potěšením, že na této akci můžeme přivítat přímo předsedu Evropské rady, který je pověřen právě koordinací debaty o budoucnosti hospodářské a měnové unie a EU jako celku.

Národní fórum navazuje na stejnojmennou akci, která se uskutečnila před deseti lety, při příležitosti konání Konventu o budoucnosti Evropy.

Nyní před námi, alespoň zatím, samozřejmě nestojí ani nový Konvent ani ústavní smlouva. Nicméně přesto stojí EU na velmi zásadní křižovatce. Evropská rada v posledních měsících velmi aktivně projednává možné varianty dalšího vývoje eurozóny, popřípadě i Unie jako celku. Po loňském projednání tzv. zprávy čtyř předsedů, jež byla výborným vstupem do diskuse, bychom se na úrovni summitu hlav států a vlád měli k tomuto tématu vrátit letos v květnu a červnu. Klíčovou roli bude přitom hrát právě zde přítomný předseda Evropské rady, Herman van Rompuy.

Česká republika sice není členem eurozóny a ani v nejbližších letech tomu nebude jinak. Přesto máme silný zájem účastnit se aktivně současné debaty. Důvodů je hned několik.

Za první jsme na eurozóně a vývoji v ní ekonomicky i politicky bytostně závislí. Jako exportně orientovaná ekonomika, jejíž vývoz směřuje primárně právě do států platících eurem, musíme mít logicky zájem na tom, aby měnová unie fungovala co nejlépe a dlouhodobě udržitelně.

Za druhé je třeba říci, že již nyní je Česká republika členem hospodářské a měnové unie, jakkoli se nepodílí na její třetí fázi, tedy na společné měně. Proto je jasné, že problematika budoucnosti hospodářské a měnové unie je bytostně i naše téma.

Za třetí je pak potřeba dodat, že navíc máme i přímý závazek přijmout euro. Je pravda, že obsah tohoto závazku schváleného v referendu v roce 2003 se za posledních deset let velmi proměnil.

Členství v měnové unii se spojilo s povinností vstoupit do Evropského stabilizačního mechanismu, do Fiskálního paktu, ale také s povinností přijmout celou řadu závazků, o kterých v roce 2003 ještě nikdo nemohl ani tušit. Eurozóna se zkrátka substantivně proměnila a tento proces není zdaleka u konce. To samozřejmě neznamená, že bychom si našeho závazku neměli být vědomi. Naskytá se však otázka, jakým způsobem v budoucnu rozhodovat o určení data přijetí eura. Zda má nadále stačit pouhá prostá většina ve vládě, nebo zda má rozhodovat zákonodárny sbor či přímo občané, jako je tomu ve Švédsku, které se v daném ohledu nachází v podobném postavení.

Každopádně nás však náš závazek motivuje k aktivní účasti na debatě o budoucnosti eurozóny. Nesmíme na současný vývoj nahlížet jen jako vnější pozorovatel, který nemá co dávat najevo svá doporučení a názory na to, jak by se měla eurozóna dále vyvíjet. Z perspektivy budoucího člena musíme naopak se všemi návrhy nakládat s vědomím, že se jednou zřejmě budou týkat i nás.

Nechci však mluvit jen o důvodech, proč je pro nás důležité se aktivně podílet na probíhající debatě. Na rozdíl od mnohých se nedomnívám, že si vystačíme pouze s devízou „být u stolu“ či „v hlavním proudu“. Podstatné je, co u toho stolu chceme říkat.

Jsem pevně přesvědčen, že by bylo chybou zaujmout jen pasivní postoj, v němž bychom se pouze vymezovali proti návrhům, které nám chodí z unijních institucí. Koneckonců takový přístup může snadno vzbuzovat dojem jakéhosi věčného kritika. Popravdě řečeno proti rozumně kritickému postoji nic nemám. Je mi podezřelé, pokud někdo posuzuje jakékoli dokumenty pouze z hlediska toho, jaký názor mají ostatní a zda nebude působit jako „kverulant“. Platí však, že právě ten, kdo rád kritizuje, by měl být schopen nabídnout i vlastní pohled.

Tak chci činit i já. Za tímto účelem jsme také zpracovali koncepční materiál k budoucnosti hospodářské a měnové unie, který vláda včera jednomyslně schválila. Je to náš příspěvek do evropské diskuse.

Dokument se nevymezuje negativně vůči jiným návrhům, ale naopak se snaží pozitivně přijít s celou řadou možných dalších kroků k posílení stability měnové unie. Mimo jiné cestou usnadnění mobility pracovní síly odstraněním byrokratických překážek, další deregulace nebo cestou podpory inovací. V neposlední řadě ale také efektivní koordinací hospodářských politik členských států.

Co se týče dalších kroků, které by měly být v nadcházejícím období

učiněny, podporují principiálně taková opatření, která povedou k větší stabilitě, ke konvergenci konkurenceschopnosti členských států EU, ale také k prevenci morálního hazardu.

Podporují proto i ex ante koordinaci hospodářských politik členských států Unie, ovšem bez prvků jejich unifikace, ať by již byla prováděna právní cestou nebo prostřednictvím finančních sankcí.

Hospodářská politika musí zůstat doménou a primární odpovědností států, jejich vlád a parlamentů. Domnívám se, že řešením není sjednocení daňových sazeb nebo sociálních systémů. Severské ekonomiky se silnou tradicí sociálního státu mohou být stejně konkurenceschopné jako například poměrně liberální model Nizozemska. Konkurence mezi státy ve využití daňových i jiných nástrojů ostatně může být zdravá. Je navíc přítomna dokonce i uvnitř státních útvarů, uvnitř skutečných federací, Spojenými státy americkými počínaje a Švýcarskem konče. Cestou pro EU proto není sjednocování nástrojů a uniformita, ale zdravá rozmanitost.

Důležitá není jednotnost nástrojů, ale výsledků. Společným principem tu musí zůstat konkurenceschopnost. Ta by měla být cílem koordinace politik.

Cestou však nejsou podle mého názoru finanční motivace, které by vlády „odměňovaly“ za provádění reform. Nejsou jí ani sankce, které by postihovaly konkurenceschopné ekonomiky, které pouze z různých důvodů nechtějí akceptovat doporučení, která jim Evropská komise dává.

Mechanismy přísnějšího vymáhání koordinace hospodářských politik by měly platit ve zvýšené míře u těch států, které na základě objektivních kritérií vykazují problémy s konkurenceschopností. Totéž platí i pro nově zvažovaný Nástroj konkurenceschopnosti a konvergence, pokud má vůbec vzniknout.

Musíme zabránit tomu, aby se vlády spoléhaly na to, že se strukturálními reformami budou moci počkat do doby, než jim na jejich provedení někdo dá peníze. Morální hazard je momentálně jedno z největších nebezpečí, které nám hrozí.

Tomuto nebezpečí musíme čelit i v rámci tzv. bankovní unie. Právě zde jde totiž o to zajistit, aby za případné problémy bank nesli odpovědnost primárně jejich majitelé, nikoli daňoví poplatníci. Na záchraně bank se musí do budoucna podílet banky samy, nikoli stát či jiný vnější zachránce. Proto podporuji harmonizaci systému tzv. bail-inu, tedy způsobu záchrany bank z jejich zdrojů, na úrovni EU. Na této části tzv. bankovní unie se mimochodem bude podílet i Česká republika, stejně jako všechny ostatní státy Unie.

Nicméně tato harmonizace je jen jednou částí bankovní unie. Další částí je sjednocení bankovního dohledu. Tento krok jsme podpořili poté, co se nám podařilo vyjednat některé výrazné změny v projednávaném návrhu. Ty mimo jiné garantují, že společný dohled nebude využíván k motivování ke změně právní struktury bankovních institucí.

Samotná otázka případné účasti České republiky na bankovní unii ale není zatím na místě. Důvodů je více. Za prvé se ani formálně nelze přihlásit dříve, než bude celý návrh schválen (k čemuž zatím nedošlo) a než daný nečlenský stát eurozóny provede zásadní legislativní změny na národní úrovni. Za druhé je třeba vyčkat, jak budou vypadat další části bankovní unie.

Mám na mysli zejména systém jednotného řešení bankovních krizí včetně možnosti jednotného financování z jednoho balíku nebo z národních fondů. I zde samozřejmě zaznívají obavy z morálního hazardu. Na peníze daňových poplatníků by se neměl nikdo předem spoléhat. Zejména, pokud jde o peníze daňových poplatníků z jiných členských zemí.

Zde však ještě nejsou na stole žádné konkrétní návrhy. Důležité je, že vše se bude každopádně projednávat ve formátu celé sedmadvacítky. Opět platí, že je třeba nejprve vyčkat, pak pragmaticky analyzovat všechny náklady a možné přínosy, a teprve poté se rozhodovat o možné podpoře či dokonce účasti. K odpovědnému rozhodnutí ve sféře ekonomické spolupráce totiž vede cesta pouze přes rozbor faktů, nikdy ne přes emoce či prvoplánová rozhodnutí.

Stejný přístup by se měl aplikovat i u v poslední době stále častější posílené spolupráce, kdy spolu užší skupiny států v různém složení na některém tématu spolupracují. Flexibilní integrace založená na tzv. variabilní geometrii je podle mého názoru nevyhnutelná. Nemělo by platit, že jsou všichni závislí na názoru státu nejméně ochotného k další integraci. Stejně tak však nikdo nemůže být nucen k účasti pod heslem „ostatní také souhlasí“. Institut posílené spolupráce proto není nic, čeho bychom se měli obávat. Naopak, flexibilní model integrace poskytuje řadu výhod. Musí však být zajištěna jeho otevřenost, jednota vnitřního trhu a respekt ke společnému právnímu a institucionálnímu rámci Unie.

Česká vláda se rozhodně nebude bránit diskusi o hlubších proměnách EU jako celku i eurozóny. Chceme být konstruktivní a aktivní.

Stejně tak ale chceme pragmaticky hájit zájmy českých občanů a naší ekonomiky. Dbát musíme také na transparentnost a demokratickou legitimitu. Klíčová rozhodnutí nelze přijímat překotně, bez rozmyslu a

detailních analýz.

Ostatně právě proto chci vést i na národní úrovni hlubší debatu o naší politice vůči Evropské unii. Nikoli pod vlajkou politických klišé a zjednodušujícího dělení na „proevropské“ a „protievropské“ názory, ale pod heslem otevřené diskuse a respektu vůči názorům ostatních.

Nejsem příznivcem pohledu, že na vše existuje jen jeden možný pohled a jedno řešení. Tak je tomu i v případě EU. Měli bychom si zvyknout na to, že Evropská unie je samozřejmou součástí našeho každodenního života.

Návrhy přicházející „z Bruselu“ nejsou ani a priori správné, ani a priori špatné, jen proto, odkud jsou. Je potřeba je pragmaticky posuzovat a mít současně vlastní, jasnou a konsistentní pozici.

Věřím, že se celá dnešní konference ponese v duchu konstruktivní a neideologické diskuse zástupců různých institucí i politických proudů. Současně vás ujišťuji, že toto není poslední akce podobného typu.

V následujících týdnech i měsících bude můj úřad organizovat menší expertní kulaté stoly i větší akce právě za účelem rozvinutí debaty a prohloubení povědomí o současném vývoji i možných variantách budoucího vývoje české evropské politiky. Věřím, že tuto diskuse budeme moci vést věcně, se vzájemným respektem k různým pohledům.

Děkuji Vám za pozornost.
Petr Nečas